

Milan Vincetič

Leja Forštner z Milanom Vincetičem

Forštner: Dovolite, da ta intervju začnem z dejstvom, da ste letos predsedovali strokovni žiriji za podelitev Veronikine nagrade, ki jo je za svojo sedmo pesniško zbirko *Mikado* (2012) prejel Primož Čučnik, saj me to število asociira na značilno kompozicijo vaših pesniških zbirk, v katerih poezijo razvrščate v sedem ciklov sedmih pesmi, ki jih uvaja začetna oziroma uvodna pesem, sklepa pa končna oziroma sklepna pesem.

Vincetič: Veste, biti član žirije, še posebej pri nas, kjer se vsi poznamo in se skoraj odkrito gremo preveč slepe miši, ni mačji kašelj. Bil sem že član kar nekaj žirij in hvala bogu – zmeraj odnesel celo kožo. S poezijo pa je zmeraj križ, saj si skorajda vsakdo že domišlja, da zna napisati pesem, zato pri nas skoraj vsak dan izide nova pesniška zbirka. To je ogromna produkcija, med katero pa je le malo zrnja. Res je, že na prvi pogled se loči verz od verza, ki se (za)piše zgolj kot dušna terapija. Letos smo bili v žiriji trije različni vetrovi, kar je po eni strani prav, po drugi pa je prav zaradi tega prihajalo tudi do neplodnih zalomov. Hvala bogu, da živim daleč od komparativističnih, hočem reči t. i. urbanih tokov, da nisem obremenjen z nobenim literarnim krožkom, zato sem lahko miril barko. Mislim pa, da je bila izbira pravšnja. *Mikado* Primoža Čučnika je med peterico – s čimer sta se moja sožiranta navsezadnje kljub nekaj oporekanjem tudi strinjala – prava odločitev, za katero dam roko v ogenj.

Kar zadeva število sedem v moji poeziji, pa ne gre za nobeno matematično simetrijo niti za zarekanje na magično sedmico, temveč preprosto za starogrški dramaturški lok. Za hojo v hrib: trije koraki, potem vrh, zatem spet sestop s tremi koraki. Vsak cikel gradim na tem algoritmu in do zdaj mi je uspevalo, čeprav me že utruja. Se preveč ponavlja, a do boljših gradnikov, ki bi postavili mojo hišo poezije, torej knjigo pesmi, ki

ni *zbir*, temveč predvsem *izbir*, se še nisem dokopal. Knjiga pesmi mora biti koherentna, tudi uokvirjena, ne zgolj ropotarnica nekajletne produkcije. Bolje rečeno: imeti mora tloris z jasnim vhomom in izhodom, pa tudi sobe ne smejo stati križemkraž.

Forštner: Je torej poezija, ki ne pozna takšne "arhitekturne" kompozicije, zgolj skladovnica verzov oziroma "dušna terapija", in ne prava umetnost?

Vincetič: Vinko Möderndorfer je imel še kako prav, ko je v spremni besedi k mojim *Stajankam* zapisal, da je "Vincetič eden redkih pesnikov na Slovenskem, ki piše knjige pesmi z enako resnostjo kot vsako posamezno pesem". Pa vendar pri meni ne gre za nekakšno programiranje, še zdaleč ne, kvečjemu za (so)skladje, da se pesmi oziroma, bolje rečeno, cikli, ki so se z leti nabrali, pred umestitvijo v knjigo znova pobrusijo, se vključijo v dramaturški lok ter sozazvenijo z drugimi deli knjige. Kakšna pa bi bila videti hiša, v kateri bi šel iz dnevne sobe naravnost v shrambo ali iz spalnice v kolesarnico! Še kako sem prepričan, da gre pri vsakem "pravem" pesniku, kar se jasno pokaže tudi pri Čučnikovem *Mikadu*, Kovičevem *Labradorju* ali v zadnji zbirki Maje Vidmar *Kako se zaljubiš*, za premišljen itinerarij, za pot brez zastranitev in slepih ulic. Z vašo predpostavko se zato povsem strinjam; da je utemeljena, pa je opazno predvsem v samozaložniški produkciji, kjer v resnici prevladuje dušna terapija ter imperativ "mojih spominov", ki da so še kako, moj bog, vredni upesnitve. V resnici so vredni zavrnitve, bi bilo boljše zanje in tudi za tovrstno verzifikacijo.

Forštner: T. i. vincetičevski kompoziciji ste se v zadnjem desetletju pesnjenja sicer izneverili le v *Retušah* (2007), v katerih je poleg dveh t. i. okvirnih pesmi natisnjenih šest ciklov osmih pesmi, kot je ugotovil Boris A. Novak, pa je seštevek pesmi v tej zbirki enak številu svečk, ki ste jih ob njenem izidu upihnili na svoji rojstnodnevni torti. Je ta izračun pravilen?

Vincetič: Povsem pravilen. Abrahama, ki ga mnogi tako radi obešajo na veliki zvon, mene pa je pahnil v globoko depresijo, sem pač praznoval z *Retušami*, ki imajo petdeset pesmi, s katerimi sem "retuširal" – kakor mene in sestro dvojčico na stenski fotografiji – svojo preteklost, ki se mi, ker se najbrž že staram, vse bolj oglašča predvsem skozi tančico spominskih foto refleksij, ki pa še niso nostalgične. Ko pa bodo dobile zgolj ta odtенок, vem, bo čas, da dokončno grem.

Forštner: Upam, da nisem preveč vsiljiva, če vas vprašam, zakaj ste takrat zapadli v depresijo?

Vincetič: Ah, ja, vse skupaj se mi je kar naložilo: smrti bližnjih, ki so se kar vrstile, usodna bolezen partnerke, smrt ljubezni, za katero sem bil prepričan, ker me je še kako ponesla v namišljene višave, da je odrešujoča, a me je potem pahnila v brezno. To je bila, seveda z današnjega vidika, dobrodošla izkušnja, ki pa je pustila rane. Moram vam priznati, da sem se komaj izvil iz tega temnega primeža, ki me še dandanes tu in tam obišče. Vsaj po mojem, se sicer vsakemu kdaj potemni, od vsakega posebej pa je seveda odvisno, kako bo prestopil ta rubikon. Na vse dandanes modne in za lase privlečene psihoterapije, ki črpajo iz odrešujoče ezoterike ter iz palca posesanih alternativ, se kratko malo požvižgam, ker gre za preiščeno zavajanje. Med takšnim slepomišenjem na prvo mesto postavljam *pozitivno mišljenje*, saj gre za nastavljanje lažnega zrcala, zato sem ga obšel – kljub poskusom neke alternativke, da bi me spreobrnila – kot vrag blagoslovljeno vodo.

Forštner: Bi lahko rekli, da vas je ozdravila prav poezija oziroma pisanje pesmi?

Vincetič: Ne bi rekel, ni pa bila tudi vzrok. Dama poezija me kar redno obiskuje, se tu in tam tudi privije k meni, zato je tudi takrat tu in tam potrkala. A le za hip, morda s kakim verzom. S pesmijo pa ne, ker zanjo rabiš več kot le dražljaj. Veste, tisti, ki jim poezija služi kot terapija, zame niso pesniki. Maksima o trpečem pesniku, ki izvira iz romantike, je preživeta, poezija kvečjemu lahko namigne bralcu, katero tabletko bi moral vzeti, pesniku pa le doliva napoj ali opoj v nikoli izpiti kozarec.

Forštner: V *Retušah* (2007) se sicer začenja očitno krčenje t. i. *majhne pesmi*, kakor je vaša enostavno, a “do popolnosti izdelano” pesniško obliko imenoval Peter Kolšek, saj je ta še v *Balti* (2001) in *Rastru* (2005) obsegala sedemnajst verzov, v *Retušah* dvanajst in v *Vidkah* (2009) enajst verzov, v vaši zadnji, pravkar izdani pesniški zbirki *Stajanke* (2012), pa so natisnjene zgolj šestvrstičnice. Lahko našim bralcem pojasnite razloge za to?

Vincetič: Kajetan Kovič mi je ob nekem srečanju dejal, da je potreboval kar veliko let, da se je “otresel” poetike *Labradorja* (1976), torej bolj ali manj rimanih in ritmiziranih štirivrstičnic. Podobno je bilo pri meni: pred zbirkami, ki ste jih omenili, sem pisal v urejeni formi, od nekdanj pa

sem nagnjen k redukciji, tudi skoposti pesniškega izraza, kar je dandanes v nasprotju s "pripovedno-meditativnim" poetološkim trendom. Res je, vsako prozo se da razbiti na verze, in v tem ima Andrej Brvar prav, da je lahko vsaka proza tudi pesem, a zame, okorelega konservativca, je pesem še zmeraj oblika, ki mora z malo besedami povedati največ. In tudi najgloblje. Zato se je moja poezija, predvsem v zadnji zbirki *Stajanke*, zreducirala na poetične drobce, na sunke, vzdihne in krike, ki morajo za-
boleti. Še najbolj so podobne pomežiku vek, ki lahko zožijo ali razširijo zenico. Vse to je morda tudi dediščina mojega značaja, ki se nagiba k preciznosti in konciznosti. Zanimajo me namreč drobne stvari, naramnica modrčka, ki kuka izpod bluze, ne pa opletajoča baročna krinolina ali pejsaž s številnimi drevesi.

Forštner: Začetna in sklepna pesem v *Stajankah* sta *Čudenje* in *Zrenje*, vmes pa je ... življenje?

Vincetič: Kaj naj bi bilo drugega, moj bog, čudenje in zrenje pa sta tudi tvorni besedi v naslovu ene od Snojevih zbirk (1990). Pravzaprav se s čudenjem, torej z otroštvom in odraščanjem, začne življenje, ki pa se prelomi v eno samo negibno zrenje v globine in prepade našega minevanja. Konec koncev so skoraj vse oči mrličev široko odprte ali razprte, kot bi šlo za zadnji (v)pogled ali nepotešeno zrenje v robove sveta, ki se megli.

Forštner: V *Stajankah* je natisnjeno posvetilo *Ki ste mi odšli*. Bi bralcem *Sodobnosti*, prosim, zaupali, komu ste posvetili te pesmi?

Vincetič: Vsem, ki so mi odšli. Vsem mojim pokojnim, ki so zadnja leta kar trumoma odhajali v onstranstvo. Vsem mojim ženskam, ki so (mi) odšle ali me obšle, igračam, letom in ne nazadnje pokrajinam, iz katerih sem se odselil. *Stajanke* so torej pesmi, v katerih "obstojim" pred krsto, hrptom dekleta, ki odhaja, dnevi, ki odtekajo, ali navsezadnje pred verzom, ki mi je bil naklonjen, a se mi je nagajivo izmuznil.

Forštner: Če se ne motim, nosi naslov *Stajanke* tudi cikel sedmih pesmi s samostojnimi naslovi *Zgodnja*, *Prva*, *Druga*, *Srednja*, *Tretja*, *Pozna* in *Davna*, ki je kot šesti od sedmih natisnjen v zbirki *Raster* (2005). Enak naslov zagotovo ni naključje, torej ...?

Vincetič: Ne boste mi verjeli, da sem "pozabil" na *Stajanke* iz zbirke *Raster*, ko sem naslavljajal zadnjo knjigo. Zdaj jih imam odprte, zvenijo

mi bolj psalmično kot v zadnji zbirki. Za pokušino vam citiram *Srednjo*: “Hvaljeni če ste poslani / namesto dreves / zagnane odjuge / ali kot mah / hvaljeni če ste / iz bratov / in sester / od tvoje / ali moje roke / hvaljeni če ste / po zvezdah / ki se držijo oči / in noči / hvaljeni na veke hvaljeni / če smo jemani / iz srečno / podrte živali.”

Forštner: Vinko Möderndorfer v minimalističnih pesmih v *Stajankah* prepozna obliko in ritem kratke ljudske pesmi, pri čemer poudarja, da ste to “na igriv način, ki meji na pesniško izumiteljstvo”, povzdignili v pravo zborovsko pesem oziroma da ste v tej zbirki ustvarili “nove melodije, novo glasbo poezije”. Počnete to zavestno?

Vincetič: Napol zavestno, bi rekel. Pri samem ustvarjalnem aktu namreč pesmi slišim, (ne)hote se mi pritakne kaka rima, asonanca ali kak verzni prestop, ki pa mora zazveneti. Ne orgelsko, temveč s ščebetom jutranje ptice, udarcem sekire ali prerezanega petelinjega grla. Dandanes mnogi pesniki pozabljajo na “glasbeno plat” poezije, ki je še kako pomembna, v iskanju novih podob pa so še kar večji, vendar mnogokrat tudi umetelni, (psevdo)modernistični. Pesem mora zveneti – najbrž zato, ker še zmeraj prisegam na intimizem – naravno, nehimnično, zato moje *Stajanke* niso replika starogrških zborovskih pesmi, temveč bolj potajen šepet vsakega izmed nas.

Forštner: Kritiki so si enotni, da je vaša poezija originalna, avtentična, magična, skratka *čarna* in kot takšna posebnost v slovenskem pesništvu, vi pa zato eden najprepoznavnejših sodobnih slovenskih pesnikov. Vas to dejstvo navdušuje ali obremenjuje?

Vincetič: Oboje, saj si ne upam več narediti spodrsaljaja. Da je moja poezija *čarna*? Morda, ker nosi prizvok panonske stepske melanholije, ker se v njej oglašajo pritajeni glasovi ljubezni, seveda tudi erotike, smrti in jedkih odhajanj, rane, ki se še niso zacelile. Ne vem, če je tudi magična, morda v mojih začetkih, ko me je posrkala ljudskost, današnja, bi dejal, je predvsem prizemljena. In to hudo. Poezija namreč ni neko e(zo)terično lebdenje nad stvarnostjo, temveč bolj ali manj vzdržno sobivanje v njej.

Forštner: Bi lahko rekli, da je poezija način življenja?

Vincetič: Veste, kaj takšnega si nisem domišljjal, kot bi dejal Slavko Mihalič, niti v svoji predpesniški fazi. Je poezija sploh lahko način življenja?

Še zdaleč ne, to je le oksimoron, ki je najbrž refleks boemskih družčin, ki so prisegale na upornišvo proti narejenim (malo)meščanskim vrednotam. Raje bi dejal, da gre za vprašanje *živeti s poezijo*, kar je identično življenju v zakonu, v katerem mož ne živi žene, temveč z *njo* ali kvečjemu *ob njej*. Tako tudi jaz le živim ali životarim s poezijo in vesel sem, če se mi kdaj tudi vda ali mi vsaj za ped odtrzne – kot pogreta ženska – vratca svojega skrivnega vrtička.

Forštner: Ne morem si kaj, da vas ne bi na tem mestu vprašala, do česa čutite večjo strast: do žensk ali do poezije?

Vincetič: Najbrž do obojega enako, ker sta obe istega spola, a bi ženskam vseeno dal prednost. Ženska izvabi iz tebe poezijo, poezija pa le redkoma, če imaš srečo, žensko. Vsaj njeno toplino in gorkost. Ni isti občutek, če napišeš pesem ali če te ženska povabi v svoje dvore. To, da je poezija nadženska, je zame kot penetracija v plastično lutko. Vse, kar sem napisal o ljubezni, tudi o erotiki, se mi je v resnici zgodilo. Ženski skrivni vrtiček, ki sem ga omenil v prejšnjem odgovoru, je bolj poln kot kakršna koli lurdska votlina: v njem se namreč ne prikazuje imaginarij namišljenega božanstva, torej brezkrvne device, temveč polnokrvnost sveta, ki osrečuje moški bestiarij, tudi libido, brez katerega bi bila ženska, četudi se bo marsikateri feministki pokadilo pod nos, zgolj veja, ki ne obrodi. In obratno. In še nekaj: med samim aktom ljubljenja ni poezije, poezija je zgolj v prvi zaljubljenosti, zato je tako nepredvidljivo ubijajoča.

Forštner: Ljubezen (do žensk) oziroma erotični naboj sta nedvomno pomembni značilnosti vaše poezije, zelo očitna pa je tudi vaša ljubezen do manj znanih, redko uporabljanih ali pogosto že pozabljenih besed. Zakaj tako radi posegate po njih?

Vincetič: Veste, jaz novih besed ne kujem namenoma, kar priplazijo se mi iz (pod)zavesti. Najbrž sem jih kje kratko malo pobral, jih slišal za točilnim pultom, morda celo v sanjah. Dandanes vsi živimo v mravljišču besed in pomenov. Koliko stvari je še, ki še nimajo svojega imena? Koliko živih bitij, kamnin, planetov, barvnih odtenkov, koliko tipov poljubov ali dotikov? Zato je veliko vprašanje, ali so res nove, ali jih ni še nepoimenovano kar priklivalo (vranka: dekile vranjih las; stradivar: violinist, ki igra na Stradivarijev instrument; pizdogrizka (nar.): ripeča zlatica; velociped (star.): dvokolo ...). Pa še nekaj: moje, kot pravite, manj znane besede, nimajo nikoli funkcije ornamenta, zastranitve ali priveska, ker so že na zunaj pomenljive.

Forštner: Pomenljive?

Vincetič: Zakaj pa ne, kajti beseda ni le poimenovanje označenega, temveč tudi potovanje v telo označenega ali označevalca. Kako veleumno, boste porekli! Pa ni: če namreč uporabim besedo velociped, to ni gorsko kolo, pizdogriz(ka) v kontekstu pa tudi ni zgolj *ranunculus acris*, ki jo najdete na travnikih, temveč predvsem odprte rane na golenih, ki so si jih povzročili z drgnjenjem pizdogriza. Tudi Kranjčevi *Strici* ali mnogi, takrat že starci, z "odprtimi nogami", ki sem jih poznal, so se le tako izognili vojaščini. In seveda vojskinim časom. Ali zastarela beseda kanonir, ki sem jo uporabil v pravkar nastali pesmi: to ni današnji rambovski topničar, temveč k. u. k. topničarski častnik, najbrž stotnik, ki je šibkejši spol očaral s svojo galantnostjo, meščansko-militarističnimi manirami, ki so bliže strategiji na šahovskemu polju kot črtomirovskemu mesarskemu klanju.

Forštner: Tovrstne besede se v fantastičnih podobah iz poezije pogosto plazijo v vaše prozne spise, ki jih pišete in objavljate tudi v porabščini, ki pa je večina Slovencev ne razume. Zakaj?

Vincetič: Porabje, ta pozabljeni slepič slovenskega življa na Madžarskem, ki kljub asimilaciji še vztraja, po zadnjih podatkih je še kakih štiri tisoč slovenskih duš, je stigmatizirano predvsem zaradi odročnosti in govora. Gre za arhaični severnogorički govor, ki je mestoma celo tuj širše znane-mu prekmurskemu "guču". Ali veste, kako se v porabščini pravi kozarcu za vino: pósanca. Pa učiteljici: lêranca. Pa biti pogumen: biti batríven. Za dialektologa, predvsem za dr. Zinko Zorko, je to pravi zapuščeni rudnik besedja in sintakse, za Kranjca, ki slučajno zaide v te kraje, pa *terra incognita*, ki mu je barvita prav zaradi svoje neokrnjene narave, tudi konjskih in kravjih vpreg, borovega gostüvanja, zabádanja, torej kolin, manj pa zaradi pogovornega jezika. Podobno kot Rezija in rezijanščina ali kak zahodnokoroški govor na avstrijskem Koroškem.

Forštner: "Domači" jezik je za vas več kot le narečje, kajne?

Vincetič: To nesrečno prekmurščino imajo mnogi za zveličavni nadnarečni knjižni jezik! Seveda je bila, kot je bila tudi slovenščina Janeza Svetokriškega ali koroščina v času bukovnikov, po združitvi z matičnim narodom pa je dobila le značaj vsakdanje pogovorne govorice. Ja, bili so poskusi pisanja leposlovja v prekmurščini, tudi Kranjec je svoje prve narečne tekste objavljajl v Kleklovih *Novinah* (1912–1941), v katerih so

objavljali predvsem večerniške pripovedi, ki pa niso prerasle romantično-realistične naracije. Jožef Ftičar je sicer napisal roman v prekmurščini *Za nápršnjek vedrine* (2004), Francek Mukič pa prvi porabski roman *Garaboncijaš (Črnošolec)*, vse drugo pa so zgolj priložnostne pesmi kot tudi moje kratke zgodbe, ki jih pišem za Porabce. A hkrati moram povedati, da jih večinoma prevajam iz knjižne slovenščine. Preprosto zato, ker Porabci, kolikor jih je ostalo, pa še to je le starejši obmejni vaški živelj, še docela ne obvladajo knjižne izreke, kar ni samo rezultat asimilacije in madžarizacije, temveč tudi neplodne slovenske politike do pozabljenih Porabcev. Zanje je porabščina, torej, kot sem že povedal, arhaični severnogorički govor, edina vez s slovensko besedo in zelo vesel sem, če s svojimi zgodbicami prispevam vsaj kapljico k ohranjanju naše manjšine. Vse ostalo, zbirke lokalnih pesnikov, tudi Kreslin s svojo Beltinško bando, pa je le prilivanje nepotrebnega olja, ki nas vse bolj in bolj pomika in odmika v pokrajine romantizirane eksotičnosti.

Forštner: Povejte nam, prosim, še kaj o kulturi in posebej literaturi porabskih Slovencev. Ali sploh obstajajo porabski literarni ustvarjalci?

Vincetič: Omenil sem že Franceka Mukiča, ki je objavil že drugi roman *Vtrgnjene korenjé* (2010), ledino je zaorala Irena Barber (1939–2006), s svojimi kratkimi zgodbami pa se oglašča tudi Karel Holec (*Andovske prpovejsti*, 2003). Seveda ne morem obiti igralca in režiserja Mikija Roša, ki je – hvale vredno – “gori postavil porabski (ljudski) oder”. Veliko vlogo je pri tem odigrala soboška založba Franc-Franc, ki je nastala po potopu nekoč čislane Pomurske založbe, ki je med drugim v zbirki *Mostovi* objavljala tudi svetovna literarna imena. Z založbo, katere gonilna sila sta pisatelj Feri Lainšček in literarni zgodovinar Franci Just, sodelujem že od njenega začetka, torej več kot dvajset let, in prav njej se lahko zahvalimo, da knjižna beseda, pa naj bo slovenska ali tudi narečna, v tej glavi zemljepisne kure še ni potonila. Še več: dejavnost založbe se širi, kar potrjujejo tudi številne nominacije in nagrade, ki jih dobivajo njihove knjige, prav tako pa tudi vsakoletna večernica ter festival Dialekta, ki odstira vpogled v sodobno narečno ustvarjalnost v naši deželi, čeprav gre večinoma za lokalne ustvarjalce, ki praviloma ne dosegajo vidnejše kvalitete.

Forštner: Se strinjate s trditvijo, da vaša proza “na poseben način ruši klišejsko predstavo o prekmurskem svetu, ki ne vidi dalj od gostüvanj ali ruralnega življenja v boju z naravo”?

Vincetič: Veste, od nekdanj mi gre na jetra ta kranjčevski sindrom, da bi bili videti zgolj murasto in štorkljasto: sovražim namreč klišeje in matrice, ker so že v začetku obrabljeni in zlorabljeni, takšna je tudi za lase privlečena domena o ljubljanskih “urbanih pesnikih”, ki da se vozikajo s kolesi in pijejo čaj.

Forštner: Ste v tesnih stikih z drugimi prekmurskimi literati?

Vincetič: Ne. Minili so časi, ko smo posedali v imenitni soboški kavarni Jelša z jutranjimi časopisi in velikimi literarnimi načrti v razsijanih glavah. Smo se pač, kar je seveda dediščina globalizacije, kar zavlekli v svoje jazbine. Le kaj mi bodo (slovenski) pesniki in pisatelji, ki jih le poredko srečujem, pa še klepetavi in razigrani niso več! Tudi Štatenberga ni več, danes tu in tam naletimo drug na drugega morda na Dnevih poezije in vina ali na velenjski Čaši nesmrtnosti, Vilenica pa tako in tako od nekdanj brenka na svoje izbrane in že malce utrujene strune. Minili so časi, ko smo noči veselo prekrokali do jutra, minili, kot bi mignil, ali pa smo se medtem le krasno postarali. Ali pa se ne znamo več pogovarjati in je ostala le izmenjava dnevnih olušenih fraz.

Forštner: Verjamem, da se po starih časih ne kolca le vam, ampak tudi mnogim (povprečnim) Slovincem, ki jih je v zadnjih letih prizadela gospodarsko-politična kriza. Je ta posegla tudi v vaše življenje, in če je, na kakšen način jo občutite?

Vincetič: Ne moti me toliko finančna kriza, ki je seveda zaplojena v laboratorijih bank in poslovne mešetarije, da bi znova dokazala, kdo komu vlada. Bolj me boli kriza vrednot, ki je nastopila z neoliberalnim kapitalizmom, da bi za pest dolarjev, kot to pravijo naši južni bratje, prodal tudi lastno mater. Vsesplošna histerija nekakšnega varčevanja je seveda zlezla tudi v kulturniške vode, hočem reči, na superministrstvo, od koder nam dirigirajo, da se da tudi brez denarja narediti “dobro kulturo”. Lep dokaz je letošnja državna proslava ob dnevu samostojnosti, ki je izzvenela kot *passé* narodnoprubudne bésede, čeprav je bila posladkana s preveliko mero kičastega domoljubja. Domoljubje namreč niso samo folklorne skupine ali podeželska kulturno-turistična društva, ki se trkajo po prsih z domačimi zlevankami, šunko, gibanico, bogračem, kranjsko klobaso ali s šuštarji, domoljubje je predvsem pravi vložek v t. i. visoko kulturo, v katero spadata tudi šolstvo in znanost na vseh nivojih. Časi guslarjev in frajtonarjev so minili, a sodobni narodni buditelji vseeno gredo zanje

po kostanj v žerjavico, namesto da bi ploskali prevodom v tuje jezike, gostovanjem naših umetnikov na tujih odrih in festivalih ter bistvenemu prispevku naših znanstvenikov v tujini, še posebej v Cernu ali na tujih univerzah. Na žalost se na superministrstvu sprenevedajo, kako močno orožje sta kultura in znanost, zato so postavili za ministra človeka, ki zanju nima posluha.

Minili so časi, ko si si lahko za knjižni honorar kupil hiško kot Kranjec, honorarji so bizarni, tudi moji, poleg tega nanje preži davčna uprava. No, boste rekli, kaj pa t. i. mali človek? Ne bojim se za te trdoživke, živim na podeželju, na lastne oči vidim, kako cvete delo na črno, kako vsi na veliko jamrajo, po drugi strani pa so trgovine polne, na vsakem dvorišču pa dva do trije avtomobili. Njih birokracija ne more več udariti po žepu, nas pa še lahko, a se t. i. malemu človeku niti malo ne smilimo, medtem ko mi dvignemo glavo tudi in predvsem zaradi teh ljudi.

Forštner: V večini (obubožanih) evropskih držav ponižani in izkoriščani delavci/ljudje na mestnih ulicah vsakodnevno glasno protestirajo proti absurdni sodobnega sveta in zahtevajo svoje pravice, medtem ko Slovenci očitno nis(m)o sposobni tovrstnega upora. Zakaj?

Vincetič: Ne vem, ali ulica reši ta položaj. Ali ludizem, da bodo ljudje razbijali stroje in robote, ker jim jemljejo delovna mesta. Podobna slika se je ponavljala skozi vse človeško potohodje, zmeraj je imela peščica v lasti gradove, banke ali tovarne. Socialistična utopija, da je vse naša last, se je prav zato sesula. A bila je dobro premišljena in umišljena, da nam je zakrila pravo sliko. Veste, denarja je na pretek, tudi v "obubožani Sloveniji", samo nikogar ni, da bi ga pravilno razporedil. Pravično ne bo nikoli, zato se mi smilijo delavci, ki nosijo nekakšne sindikalistične transparente tudi z žaljivimi in bizarnimi napisi, saj se ne zavedajo, da so hudo manipulirani tako z ene kot z druge strani.

Forštner: Mislite, da bo slovenska politika kdaj preseгла ideološke delitve, zaradi katerih ne nazadnje počasi izginjamo kot narod?

Vincetič: Saj ne izginjamo, moj bog, samo ni več, ker to še kako godi vladajoči nomenklaturi, "edinosti, sreče in sprave". Pomik na desno, predvsem pod zavetrje rimskokatoliške cerkve, nas pelje v zatohlost, kajti cerkev, ki se ima za civilnega in sekulariziranega "vladarja v Božjem imenu", tega poslanstva v resnici ni nikoli opravljala brez maske na obrazu. Seveda se ne bo nikoli sprijaznila s svojo nečedno vlogo v času druge

vojne, ko je na vse pretege, ker da se bori proti komunistični zveri, podpihovala bratomorno vojno. Res je, povojni poboji so hud madež takratne oblasti, a se moramo hkrati zavedati, da so bili fantje, ki so jih novačili ali kar rekrutirali v kvizlinške enote, pokropljeni z vodico škofa Rožmana, ki je na celovškem polju pustil svoje Slovence na cedilu in se odpravil "misijonarit" med naše izseljence v Ohio. Glava, ki jo dviguje predvsem rimskokatoliška cerkev, je pohlepna in sprenevedava, desne stranke pa zgolj piščanci pod njeno dobrodušno putkino perutjo. In ko piščančki ne bodo več čivkali, kot bo želela, jih bo, kot že ničkolikokrat, napodila. Hvala bogu, nisem član noben stranke, tudi partijec nisem bil nikoli, zato pa me še bolj boli konvertitstvo, zaradi katerega, žal, še dolgo ne bomo zakopali bojne sekire. Kar pa je seveda olje na žerjavico tako levim kot desnim, saj s tem vodijo na slepi tir predvsem mlade neomadeževane generacije.

Forštner: Kot nas uči (literarna) zgodovina, so bili slovenski pesniki in pisatelji že od nekdaj tudi pomembni javni delavci in obenem najostrejši kritiki (politične) oblasti. Zakaj v sodobni slovenski poeziji skorajda ni t. i. angažiranih pesmi?

Vincetič: Saj so, če ne drugje, so glasne vsaj v rapu. Konec koncev je Vinko Möderndorfer lani izdal udarno pesniško zbirko *Prostost sveta* (Knjižna zadruga, 2011), v kateri lepo pravi: "zgodovina moje dežele / je zgodovina / obešenčeve prihodnosti". Poleg tega je napisal libreto za opero *Ljubezan kapital* Janija Goloba, mnogo revolta in angažiranosti pa se pojavlja tudi v mladi poeziji, vendar to ostaja spregledano. Ker smo v času polikanosti, zamaknjenosti v odrešujoči imperativ materialnega blagostanja, ki nam ga servirajo reklamne agencije. Delavskih shodov pa tudi ni več, zgolj demonstriranje po ulicah ob vročerkvnih ščuvanjih sindikalistov, ki si s tem nameščajo še bolj udoben stolček. Če sem odkrit, se bojim sindikalistov, saj, tudi iz lastnih izkušenj, nikoli ne veš, kdaj igrajo s figo v žepu in se na koncu, čemur smo bili priča v zgodovini, prelevijo v največje diktatorje v belih rokavicah, od Lenina, Stalina, Mussolinija, Hitlerja in navsezadnje tudi Tita. Konec koncev tudi Lech Wałęsa na koncu ni bil prenežen mehkorokec, kajne?

Forštner: Ste kdaj razmišljali, da bi sami postali bolj glasni, da bi torej "potanjen šepet" vaše poezije zamenjala družbenokritična nota?

Vincetič: Ta nota udarnosti se mi je izpela v pesmih iz študentskih let, ko sem še verjel v "preobrazbo sveta v svet". Takrat je imela poezija še moč,

pri državnih proslavah je povečini prevzela prvo taktirko, tudi v časih osamosvajanja je še prebujala, potem pa je njen glas, tudi moj, počasi prehajal, kot pravite, v potajen šepet. Kot pri vsej moji pesniški generaciji, ki se je kar zaprla v svoje slonokoščene stolpe in se nekako oddaljila od družbenosti, zato pa se je toliko bolj potopila v lastno (človeško) bit, ki v bistvu, seveda ne na prvo žogo, narekuje prava in smela družbena gibanja, ki (pre)oblikujejo svet.

Forštner: Bi lahko, prosim, poskusili zdaj spesniti takšno minimalistično pesem?

Vincetič: Pa ste me ujeli. Raje ne bi. Če bi jo, bi jo moral ukrasti mačkonu, ki pravkar podremava ob moji tipkovnici in vsake toliko s kotičkom očesa ujame moje hiteče prste, ki najbrž čarajo pokrajine, ki se morda pravkar godijo v njegovih sanjah. Ali le v mojih. A nikoli v obojih.

Forštner: Nekje sem prebrala, da verjamete v določenost s preteklim. Kaj to pomeni?

Vincetič: Čim več let imaš v kosteh, tem bolj te skelijo. Ali se šibi-jo. Seveda je preteklost, pa naj se nalaga kot posladkana pravljica ali travmatičnost, sočivo, iz katerega se zmeraj dá kaj izžeti. Samo pogledite: prava, zrela dela nastanejo, ko obračunaš z minulim, ko se več ne prepiraš z življenjem. Predvsem proza. Pa tudi poezija se več ne metuljčka, zato sem prepričan, da moja prava knjiga poezije, če mi bo še danih nekaj let, šele pride. Pa naj bodo leta blagostanja ali suhih krav: nanje se poezija več ne ozira. Kajti poezija je že zdavnaj, vsaj pri nas, izgubila mobilizacijsko vlogo. Hvala bogu, da se je vrnila na nočne omarice bralcev, da nam ali njim posladka ali začini prostorja med budnostjo in snom. Še najbolj bi bil vesel, da podremava v naročju bralk, ki pa imajo skoraj vedno rajši poezijo kot pesnika. Vsaj kar se mojih izkušenj tiče. Vse čudenje nad svetom, ki ga položim med vrstice, je seveda sončna leta oddaljeno od pričakovanj.

Forštner: Boste v svoji knjigi še kdaj natisnili nagradno križanko? Kako se je pravzaprav končala ta zadeva? Se je javilo veliko ljudi?

Vincetič: Le kako ste se spomnili na to! Res je, v knjigi novel *Obrekovanje Kreča* (1995) sem objavil, ker sem bil pač postmodernist, po vzoru romana Milorada Pavića *Pokrajina, slikana s čajem* (2003), ki je bil pisan v obliki križanke, križanko, katere gesla so razširjena v kratke, magično

obarvane zgodbe. Na žalost na moj domači naslov ni prispela nobena pravilna rešitev križanke, tako da je celodnevni izlet v Kreč-Phapno odpadel, pa tudi tiskarski stroji so se sredi tiskanja monografije o Kreču-Phapnu ustavili sredi zagona. Sicer pa so razvaline Kreča-Phapna še na pobeglem in poleglem zemljevidu, vendar ob pogledu nanje vsakdo le zamahne z roko.

Forštner: Kaj lahko v prihodnosti pričakujemo od Milana Vincetiča?

Vincetič: Morda še kakšno dobro pesem, za katero bi bil vesel, če bi jo narekovala "zora, ki si čez glavo slači kombinežo". Sicer pa pripravljam novo zbirko kratkih zgodb, ki bodo predvidoma izšle naslednje leto, vse ostalo pa prepuščam bolj ali manj rodnim in uslužnim dnevom "nekje med bomo in bili".